

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	34416
Nom	Tècniques qualitatives d'investigació social
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	9.0
Curs acadèmic	2023 - 2024

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1310 - Grau de Sociologia	Facultat de Ciències Socials	3	Anual
1924 - Programa Doble Titulació CCPPAA-Sociologia	Facultat de Dret	3	Anual
1925 - Programa Doble Titulació Sociologia-CCPPAA	Facultat de Ciències Socials	3	Anual
1931 - Programa Doble Titulació Sociologia-CC Polítiques Admó.Públ.	Facultat de Ciències Socials	3	Anual

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1310 - Grau de Sociologia	8 - Tècniques d'investigació en ciències socials	Obligatòria
1924 - Programa Doble Titulació CCPPAA-Sociologia	5 - Assignatures optatives de tercer curs	Optativa
1925 - Programa Doble Titulació Sociologia-CCPPAA	5 - Assignatures optatives de tercer curs	Obligatòria
1931 - Programa Doble Titulació Sociologia-CC Polítiques Admó.Públ.	3 - Assignatures obligatòries de tercer curs	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
RODRIGUEZ VICTORIANO, JOSE MANUEL	330 - Sociologia i Antropologia Social

RESUM

Tècniques qualitatives d'investigació social és una assignatura obligatòria de caràcter anual, de 9 crèdits, que s'imparteix en el tercer curs del Grau en Sociologia. Enquadrada en la matèria Tècniques d'Investigació en Ciències Socials, completa la formació adquirida per les / els estudiants en Tècniques quantitatives d'investigació social cursada en segon de grau.

Tècniques qualitatives d'investigació social és essencial en la formació dels / les estudiants en tant que els proporciona un coneixement operatiu dels diferents mètodes i tècniques qualitatives per a la recerca en Ciències Socials. L'assignatura mostra com es realitza una investigació de caràcter qualitatiu, les seves perspectives, dissenys i estratègies, i aprofundeix en les principals tècniques qualitatives de producció de dades que s'utilitzen en Ciències Socials.

El seu objectiu fonamental consisteix a aprofundir en el coneixement i la pràctica de la perspectiva qualitativa en el procés de recerca de la realitat social. A partir de les dimensions teòriques i metodològiques dels continguts de l'assignatura i a partir de l'exercici de la investigació social que proposa l'assignatura els estudiants podran comprendre millor tant que la realitat social no és el que sembla, com que, de vegades, s'assembla molt al que és. Aquestes dimensions familiaritzaran als estudiants en l'ofici de sociòleg, així com, en l'exercici concret de les seves diferents pràctiques qualitatives.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

No hi ha restriccions

En termes acadèmics, el pas per les assignatures dels dos primers cursos ja s'han capacitat a les / els estudiants en les habilitats i destreses que requereix el exerci teòric i metodològic de la imaginació sociològica. En termes d'investigació social i formació ciutadana cal que els estudiants continuïn, o comencin a realitzar, lectures regulars de la premsa diària i exercitar l'anàlisi dels seus discursos.

COMPETÈNCIES

1310 - Grau de Sociologia

- Que els estudiants hagen demostrat posseir i comprendre coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé descansa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda del seu camp d'estudi.

- Que els estudiants sàprien aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i posseïsquen les competències que solen demostrar-se per mitjà de l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seua àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguen la capacitat d'arreglar i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seua àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguen una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.
- Que els estudiants puguen transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants hagen desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per a emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Plantejar, dissenyar i desenrotllar un projecte d'investigació sociològica.
- Elaborar informes i diagnòstics sobre problemàtiques socials.
- Dissenyar i implementar plans i programes orientats a abordar problemes socials i avaluar els seus resultats.
- Treballar en equip amb una perspectiva multidisciplinària.
- Aplicar els principis del codi deontològic professional de la Sociologia i desenrotllar el compromís enfront dels problemes socials.
- Respectar i promocionar els drets fonamentals, la igualtat entre hòmens i dones, la igualtat d'oportunitats i la no discriminació, els valors democràtics i la sostenibilitat.
- Aprendre de forma autònoma i desenrotllar la iniciativa en l'àmbit sociològic.
- Desenvolupar i integrar la perspectiva de gènere en l'estudi de la realitat social.
- Analitzar les dades empíriques sobre l'estructura, el canvi i els problemes socials.
- Descriure i explicar les desigualtats socials a partir de les teories i els indicadors socials i detectar els processos emergents.
- Aplicar les tècniques quantitatives i qualitatives d'arregla de dades sociològiques.
- Efectuar anàlisis sociològiques de caràcter qualitatiu.
- Relacionar i integrar informació sobre els fenòmens socials provinent de fonts primàries i/o secundàries.
- Identificar i mesurar factors de vulnerabilitat social.

RESULTATS DE L'APRENTATGE

L'objectiu de l'assignatura és que els/les estudiants adquirisquen els coneixements, les competències i les habilitats necessàries per a dissenyar i desenvolupar recerques socials de caràcter qualitatiu.

- Assimilar els conceptes teòrics i metodològics centrals de la perspectiva qualitativa de recerca social.

- Identificar les possibilitats d'articulació i complementarietat metodològica en el disseny i realització de la recerca social.
- Dissenyar recerques socials des de la perspectiva qualitativa i des de la complementarietat entre aquesta perspectiva i la quantitativa.
- Explicar les diferents fases de la recerca qualitativa i sap abordar les tasques necessàries per a emplenar cadascuna d'elles.
- Coneixer les diferents pràctiques de recerca qualitativa i la seua pertinença en el procés de recerca.
- Manejar les diferents fonts documentals per a la recerca.
- Mostrar coneixements bàsic de les modalitats d'anàlisi del discurs en la recerca social qualitativa.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. La mirada qualitativa: una indagació sociohermenèutica

- 1.1 Una mirada a la història. Ruptures que possibiliten la recerca sociològica
- 1.2 Una mirada a l'epistemologia: experiència comuna i experiència científica
- 1.3 Una mirada al mètode: del pressupost de debò objectiva al pressupost de 'reflexivitat'
- 1.4 Una mirada a la praxi: de la il·lusió de la transparència de la vida social al coneixement de la desigualtat que l'estructuren
- 1.5 La tradició qualitativa escolos i corrents.

2. La indagació qualitativa. Dimensions epistemològiques teòriques i metodològiques de la recerca qualitativa

- 2.1. Els nivells en l'anàlisi de la realitat social: el pluralisme cognitiu i metodològic
- 2.2. Paradigmes metodològics: contraposició i complementarietat entre les perspectiva qualitativa i la perspectiva quantitativa
- 2.3. Fets, discursos i motivacions en el procés de recerca social.
- 2.4. Paradigmes teòrics: teories de les ideologies, teories de la significació i teories de la interpretació

3. El disseny del projecte de recerca qualitativa: definició i estructura.

- 3.1. Les perspectives distributiva, estructural i dialèctica.
- 3.2. Construcció de l'objecte de recerca, disseny metodològic i recursos del projecte. La mostra estructural: representativitat estructural de l'univers simbòlic
- 3.3. Les estratègies en recerca qualitativa : anàlisi d'exemples d'investigacions paradigmàtiques
- 3.4. Els mitjans audiovisuals en el procés de recerca social

4. L'escolta qualitativa: la pràctica qualitativa de l'entrevista oberta

- 4.1. El lloc de l'entrevista oberta en el disseny de la recerca social.
- 4.2. La pràctica de l'entrevista oberta. Tipus d'entrevista i els seus usos.
- 4.3. La selecció dels informants. La dinàmica de l'entrevista: la situació de l'entrevista, el paper de l'entrevistador, guió de l'entrevista, estratègies de l'entrevista.
- 4.4. La transcripció de l'entrevista. L'anàlisi i la interpretació. L'entrevista, contextos socials i construcció de sentit

5. De l'entrevista grupal al grup de discussió.

- 5.1 El treball amb pràctiques grupals: el focus group, les entrevistes de grup.
- 5.2 Els grups de discussió i els grups triangulars
- 5.3. La gènesi del grup de discussió en la recerca sociològica espanyola
- 5.4. El grup de discussió. Marc teòric i regulació metodològica

6. La pràctica del grup de discussió.

- 6.1 El procés de recerca mitjançant grups de discussió. La representativitat dels grups de discussió
- 6.2 El disseny de les reunions dels grups de discussió: reclutament dels participants, espais per a la reunió i gratificació
- 6.3 Les dinàmiques dels grups de discussió. La transcripció
- 6.4 La caracterització de la situació del grup de discussió

7. L'anàlisi, comprensió i interpretació de les dades qualitatives

- 7.1 L'anàlisi sociològica del sistema de discursos
- 7.2 La diversitat de corrents en l'anàlisi del discurs
- 7.3 Els treballs pràctics per a l'anàlisi sociològica del sistema de discursos
- 7.4 Els principals procediments per a l'anàlisi i interpretació sociològica del sistema de discursos
- 7.5 Programes informàtics d'utilitat per a l'anàlisi qualitativa de les dades

8. Projectes d'intervenció: recerca-acció (IA) i recerca acció participativa (IAP)

- 8.1 La perspectiva dialèctica: orígens i fonaments de la IAP
- 8.2 El procés de recerca mitjançant recerca-acció (IA) i recerca acció participativa (IAP): línies bàsiques
- 8.3. Les finalitats i objectius de la IAP. Tècniques i procediments per a impulsar la IAP
- 8.4. Videoanàlisi interpretatiu de situacions socials, etnografia online i hermenèutica

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes teoricopràctiques	90,00	100
Assistència a esdeveniments i activitats externes	55,00	0
Elaboració de treballs en grup	30,00	0
Elaboració de treballs individuals	10,00	0
Estudi i treball autònom	10,00	0
Lectures de material complementari	10,00	0
Preparació de classes pràctiques i de problemes	10,00	0
Resolució de casos pràctics	10,00	0
TOTAL	225,00	

METODOLOGIA DOCENT

El desenvolupament del curs, donat el seu caràcter teòric-pràctic, es realitzarà mitjançant la combinació de sessions teòriques i pràctiques. Al llarg de l'assignatura els estudiants realitzaran treballs individuals i en grup. El treball individual consistirà en un resum i reflexió crítica sobre una recerca qualitativa a seleccionar entre tres propostes. El treball en grup consistirà en la realització d'un projecte de recerca qualitativa amb les següents etapes: definició i construcció de l'objecte, disseny metodològic i realització d'alguna de les pràctiques qualitatives –entrevista oberta, grup de discussió...- proposades en el disseny metodològic del projecte.

Com a part complementària d'aquest procés d'aprenentatge i formació per al disseny de recerques qualitatives comptarà amb dues activitats més. La primera, un seminaris de recerca en l'aula on diferents investigadors presentaran recerques qualitatives que han dut a terme. La segona un seminari específic sobre el Projecte de recerca: 'L'Arxiu de la Memòria Oral Valenciana' ; aquest seminari es realitzarà en el Museu València d'Etnologia'. La tercera activitat consisteix en un seminari d'anàlisi de dades qualitatives amb el programa Atlas ti. El seminari es realitzarà en col·laboració amb el Laboratori de Ciències Socials de la Universitat de València (Social·Lab), un espai singular i versàtil per a la formació en recerca i excel·lència en l'àrea de les ciències socials.

AVALUACIÓ

L'avaluació dels coneixements, destreses i habilitats adquirides pels estudiants al llarg de l'assignatura es realitzarà sobre cadascuna de les activitats anteriors valorant, explícitament, la implicació i participació de les i els estudiants en cadascuna d'elles.

La proposta inicial de criteris concrets d'avaluació per a cada de les activitats és la següent:

1) El treball individual: lectura, resum i reflexió crítica sobre una recerca qualitativa i sobre un manual d' anàlisi crítica del discurs suposarà com a màxim el 30% de la nota.

2) El treball en grup: de dos projectes, un cada quadrimestre, de recerca qualitativa amb les següents etapes: definició i construcció de l'objecte, disseny metodològic i, finalment, realització d'alguna de les pràctiques qualitatives –entrevista oberta, grup de discussió...- proposades en el disseny metodològic del projecte, suposarà com a màxim un 30% de la nota.

3) Un examen escrit, al final del curs, sobre els continguts del programa. En aquest exercici, juntament amb els elements habituals per a avaluar un examen: claredat expositiva, relació entre el contingut de la resposta i la pregunta, capacitat d'ordenació i síntesi de la resposta es tindrà en compte la capacitat de connectar les dimensions teòriques i pràctiques de l'assignatura i la reflexió crítica sobre les qüestions proposades. Aquesta activitat suposarà com a màxim un 30% de l'assignatura.

4) Finalment, l'activa participació en classe, així com, en els seminaris de recerca suposarà com a màxim un 10% de l'assignatura. Cada semestre els estudiants entregaran un full d'Excel indicant les sessions de classe a les que han acudit.

Aquesta proposta es presentarà la primera setmana de classe, es discutirà, i es consensuarà o es modificarà amb les i els estudiants assistents al curs.

Els criteris d'avaluació seran els mateixos per a les dues convocatòries. Els requisits mínims per aprovar l'assignatura exigeixen realitzar totes les activitats del curs i obtenir almenys un cinc a la suma total de les notes.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- Alonso, L. E. (1998): La mirada cualitativa. Madrid, Fundamentos.
- Alonso, L. E. ; Callejo, J. (1999): El análisis del discurso: del postmodernismo a las razones prácticas en REIS Nº 88, pp 37-73.
- Alonso, L. E.; Rodríguez Victoriano, J.M. y Requena, M. (Coords.) (2014): El cualitativismo crítico español: una teoría de la práctica y una práctica teórica del conocimiento sociológico y la investigación social. Arxius Nº 31.
- Arroyo Menéndez, M. y Sádaba I.(Coords.)(2012): Metodología de la investigación social.Técnicas innovadoras y sus aplicaciones. Madrid. Síntesis.
- Becker, H. (2009): Manual de escritura para científicos sociales. Cómo empezar y terminar una tesis. Un libro o un artículo. Buenos Aires, Siglo XXI.
- Becker, H. (2009): Trucos del oficio. Cómo conducir una investigación en ciencias sociales. Buenos Aires, Siglo XXI.
- Bourdieu, P.; Chamboredon, J-C. Y Passeron, J-C. (1994): El oficio de sociólogo, Madrid, Siglo XXI.
- Boréus, K y Bergström, G. (2017) Analyzing text and discourse. Eight approaches for the social sciences. California. SAGE.

- Callejo, J. (2001): El grupo de discusión: introducción a una práctica de investigación. Madrid, Ariel.
- Callejo, J.; Gutiérrez, J.; Viedma, A. (2005): Proyectos y estrategias de investigación social: la perspectiva de la intervención, Madrid, Mc Graw Hill.
- Camas Baena, V. (2008): Nuevas perspectivas en la observación participante. Madrid. Síntesis.
- Colectivo IOE (2010): ¿Para qué sirve un grupo de discusión? en *Empiria* Nº 19, pp. 73-99.
- Conde, F. (2023): Big data e investigación social. Madrid. UNED
- Conde, F. (2009): Análisis sociológico del sistema de discursos. Madrid. CIS.
- Del Val, C.; y Gutiérrez, J. (2005): Prácticas para la comprensión de la realidad social. Madrid, Mc Graw Hill.
- Delgado, J. M.; Gutiérrez, J. (1994): Métodos y Técnicas Cualitativas de Investigación en Ciencias Sociales. Madrid, Síntesis.
- Denzin, N & Lincoln (coords.) (2012): El campo de la investigación cualitativa Vol.I.; Vol. II; Vol. III y vol. IV, Barcelona, Gedisa.
- Given, L. (ED) (2008): The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods. Volumens 1&2. California. Sage.
- Gordo, A.; Serrano, A. (Coords.) (2008): Estrategias y prácticas cualitativas de investigación social. Madrid. Pearson.
- Ibáñez, J. (1985): Del algoritmo al sujeto. Madrid, Sigo XXI.
- Ibáñez, J. (2005): Diseños de investigación social: el diseño en las tres perspectivas en García Ferrando, M.; Ibáñez, J.; Alvira, F.; (comp.) El análisis de la realidad social. Madrid, Alianza Universidad.
- García Ferrando, M.; Alvira, F.; Alonso, Luis E.; Escobar, M. (comps.) (2015). El análisis de la realidad social. Madrid, Alianza Editorial.
- Ortí, A., (2000): La apertura y el enfoque cualitativo o estructural: la entrevista abierta semidirectiva y el grupo de discusión en García Ferrando, M.; Ibáñez, J.; Alvira, F.; (comp.) El análisis de la realidad social. Madrid, Alianza Universidad.
- Ortí, A., (2000): Veinticinco años después: el oficio de sociólogo en la España Plural en RES nº 7 pp.27-75
- Sousa Santos, B. y Meneses Maria (2020): Conocimientos nacidos en las luchas. Construyendo epistemologías del sur. Madrid, Akal
- Red CIMAS, (2015): Metodologías Participativas. Sociopraxis para la creatividad social. Madrid. DEXTRA Editorial.
- Villasante, T., Montañés, M. y Martí, J. (2000): La investigación social participativa. Construyendo ciudadanía. El viejo Topo.
- Villasante, T. (2014): Redes de Vida desbordantes. Fundamentos para el cambio desde la vida cotidiana.
- Wodak, R y Meyer, M. Methods of critical discourse studies (2016). California. SAGE

Complementàries

- Arribas, J. (Coord.) (2013): Sociología del consumo e investigación de mercados, Madrid, UNED
- Bertaux, D. (2005), Los relatos de vida. Perspectiva etnosociológica. Barcelona, Edicions Bellaterra. (M.T.I.S.)
- Bourdieu, P. (1985): ¿Qué significa hablar? Economía de los intercambios lingüísticos. Madrid, Akal.
- Bourdieu, P. (2000): Cuestiones de sociología, Madrid, Istmo.